KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.9.2010
KOM(2010) 468 wersja ostateczna

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Czwarte sprawozdanie roczne za rok 2009 w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej[1] (zwane dalej „rozporządzeniem o pomocy") zostało przyjęte dnia 27 lutego 2006 r. Na podstawie tego rozporządzenia z budżetu wspólnotowego na 2006 r. przydzielono 259 mln EUR.

Niniejsze czwarte sprawozdanie obejmuje okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2009 r.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W ramach budżetu na 2009 r. przewidziano 2,5 mln EUR na stypendia, szkoły i pomoc techniczną[2].

3. MECHANIZMY REALIZACJI

Komisja Europejska jest odpowiedzialna za zarządzanie pomocą przede wszystkim poprzez zarządzanie scentralizowane, a niektóre projekty podlegają wspólnemu zarządzaniu wraz z UNDP (Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju). Program jest wprawdzie wdrażany w państwie członkowskim UE, jednak obszar, którego dotyczy, nie podlega efektywnej kontroli rządu tego państwa członkowskiego, a stosowanie unijnego dorobku prawnego jest na nim zawieszone.

W celu realizacji programu w 2006 r. utworzono specjalny zespół wsparcia programowego w ramach Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia w Komisji (DG ds. Rozszerzenia). Zespół programowy działający na Cyprze na zasadzie misji długoterminowej korzysta z pomieszczeń utworzonego we wrześniu 2006 r. unijnego biura terenowego ds. programu, znajdującego się w północnej części Nikozji. Pomieszczenia tego biura stanowią miejsce spotkań i seminariów z udziałem przedstawicieli tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Pozwala ono także na bezpośrednie nadzorowanie kontrahentów. Obsługę biura w dalszym ciągu zapewnia prywatny kontrahent (Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit - GTZ) na mocy umowy obowiązującej do czerwca 2012 r. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze również udostępnia pomieszczenia na potrzeby spotkań i seminariów.

W okresie sprawozdawczym nieznacznie zwiększono liczbę pracowników zespołu programowego. W grudniu 2009 r. zespół liczył 41 osób, w tym 3 urzędników Komisji, 26 pracowników kontraktowych oraz 12 członków personelu miejscowego udostępnionych przez GTZ w ramach wsparcia administracyjnego i logistycznego.

---

[1] Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5

[2] Decyzja Komisji nr C(2009)7569 z dnia 8 października 2009 r.

4. REALIZACJA PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Przegląd ogólny

Komisja wdraża program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające Komisji kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami.

Ogólnie rzecz biorąc, w ramach programów pomocy finansowanych przez UE podstawę prawną realizacji pomocy stanowi umowa w sprawie finansowania z rządem kraju-beneficjenta, regulująca takie kwestie jak opodatkowanie oraz zezwolenia na pracę i pobyt. Tego typu porozumienie nie istnieje w przypadku omawianego programu. W związku z powyższym Komisja zmuszona jest polegać na tym, co w jej rozumieniu stanowi obowiązujące w danym momencie miejscowe zasady i warunki. Ich skuteczne egzekwowanie może zatem być trudne i może ulegać zmianie w okresie obowiązywania umowy. Brak umowy w sprawie finansowania oznacza, że Komisja, zawierając umowy ze swoimi kontrahentami, podejmuje większe ryzyko niż to, które istniałoby w normalnych okolicznościach.

Ze względu na kontekst polityczny, wyegzekwowanie nakazów odzyskania środków w stosunku do kwot będących w posiadaniu podmiotów należących do tureckiej wspólnoty cypryjskiej (w przypadku nieprzestrzegania zasad umowy) może być trudne. Komisja przyjęła środki mające na celu zmniejszenie ryzyka wystąpienia powyższego problemu, w tym intensywny nadzór i wsparcie, zmodyfikowane zasady płatności, łączenie zaliczek z dowodem podpisania zamówień publicznych oraz szerokie wykorzystanie gwarancji bankowych.

Aby program stał się sukcesem, a w szczególności, żeby zapewnić jego długoterminową trwałość, zdaniem Komisji niezbędne jest wsparcie tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Eksperci wywodzący się z tureckiej wspólnoty cypryjskiej biorą udział w opracowywaniu specyfikacji technicznych i zakresu zadań, a także w pracach komitetów oceniających przetargi. Beneficjenci wywodzący się z tureckiej wspólnoty cypryjskiej odgrywają znaczącą rolę w pracach komitetów sterujących projektu.

W 2009 r. zawarto umowy na znaczną część przyznanej kwoty w wysokości 259 mln EUR, zwiększając tym samym poziom zawartych umów do 99% w oparciu o 880 poszczególnych umów.

10 mln EUR z oszczędności przy zawieraniu umów oraz funduszy przeznaczonych na dwa projekty, które nie mogły by zrealizowane zostało ponownie rozdzielonych z przeznaczeniem na infrastrukturę wodną, przygotowanie do wdrożenia dorobku prawnego i wsparcie MŚP.

Trwałość, w szczególności w odniesieniu do projektów infrastrukturalnych, pozostaje przedmiotem obaw.

Omówiono kwestie własności w przypadku wszystkich wielkoskalowych projektów infrastrukturalnych, przede wszystkim umiejscawiając je na gruntach będących własnością publiczną.

W kwietniu 2009 r. w wyniku wyborów „parlamentarnych", które rozstrzygnęły się na korzyść Partii Zjednoczenia Narodowego (UBP), w północnej części Cypru nastąpiły zmiany polityczne.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie ponownego zjednoczenia Cypru poprzez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Szczególny nacisk kładzie się na gospodarczą integrację wyspy, poprawę kontaktów pomiędzy obydwiema wspólnotami i kontaktów z UE, oraz na przygotowania do wdrożenia dorobku prawnego UE.

4.2.1. Cel 1: Rozwój i przebudowa infrastruktury

Zespół wsparcia programowego ogłosił przetarg i zawarł umowy o wartości 72,6 mln EUR na prace związane z **infrastrukturą wodną i ściekową** w 2009 r., zwiększając całkowity przydział w dziedzinie gospodarki wodnej do ok. 84 mln EUR. Główną część finansowanych robót stanowiła nowa sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków w miastach Famagusta i Morphou/Güzelyurt, oraz zakład odsalania wody morskiej w Sirianokhori/Kümkoy. Ta ostatnia umowa została podpisana z klauzulą zawieszającą, aby dać czas na uzyskanie od przywódców wspólnoty Turków cypryjskich odpowiednich gwarancji dotyczących z jednej strony swobodnego i nieograniczonego wstępu na miejsce budowy, a z drugiej strony ich pomocy w płynnej i skutecznej realizacji robót. Podpisano również porozumienie o wkładzie finansowym z UNDP dotyczące współfinansowania nowej oczyszczalni ścieków w Mia Milia/Haspolat, która służyć będzie obu społecznościom. Pozostałe zamówienia obejmują wymianę starych wodociągów i dostawę wyposażenia do miejscowej stacji badania wody.

Niższa jakość usług konsultanta ds. projektu wiązała się z tym, że prace nad ukończeniem dokumentacji zamówienia, zaproszeniem do składania ofert i ich oceną, nad zamknięciem budżetu i negocjowaniem umów (w tym z UNDP w sprawie oczyszczalni ścieków w Nikozji) dotyczące projektów w sektorze zarządzania wodą przeprowadzono w okresie niepełnych 8 miesięcy poprzedzających termin podpisywania umów. Ponadto zespół nadzorował ukończenie projektów inwestycyjnych w zakresie zarządzania ściekami w Nikozji, Kyrenii i Lefke.

W odniesieniu do **ochrony środowiska** ukończono pierwszy cykl szkoleń zgodnie ze strategią szkoleniową. Zorganizowano dwa publiczne spotkania informacyjne dla wszystkich sześciu potencjalnych obszarów Natura 2000. Dla 5 z 6 potencjalnych obszarów Natura 2000 przygotowano projekty planów zarządzania. Zakres projektu został rozszerzony i objął przygotowanie planu zarządzania dla siódmego terenu. Zawarto umowy na kwotę 3,5 mln EUR na dostawę sprzętu oraz budowę zakładów zarządzania i ochrony.

W dziedzinie **odpadów stałych** główne działania skoncentrowane były na przygotowaniu dokumentacji przetargowej i przetargach dla czterech umów na wykonanie robót oraz sześciu umów na dostawę. Dziewięć z tych dziesięciu przetargów ukończono pomyślnie i podpisano umowy. Dziesiąta umowa zostanie zrealizowana przez UNDP. Zawieszono – do momentu uregulowania wszystkich kwestii własnościowych – prace wynikające z trzech najważniejszych umów o

roboty budowlane w związane z renowacją starych wysypisk odpadów niedaleko Kato Dhikomo. Spowoduje to co najmniej sześciomiesięczne opóźnienie w ich realizacji.

W 2009 r. zakończono intensywne kontrole na miejscu, studium wykonalności i projekty koncepcyjne dotyczące rewitalizacji dawnych **kopalń i miejsc przerobu** rudy żelaza w regionie Lefte/Lefka. Wskazano rozwiązania umożliwiające zminimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie ludzkie w tym regionie. Dalsze prace w tej dziedzinie zależą od decyzji co do przyszłego rozwoju obszaru, jak i dostępności środków finansowych.

W dziedzinie **energii**, oszczędności pozwoliły na zamówienie w 2009 r. dodatkowych liczników zużycia energii elektrycznej. Zawarto umowę na system kontroli i gromadzenia danych (ang. Supervisory Control and Data Acquisition system – SCADA), pozwalający na nadzorowanie i kontrolowanie w czasie rzeczywistym sieci elektrycznej, o specyfikacjach gwarantujących kompatybilność i interoperacyjność ze SCADA obecnie stosowanym na obszarach kontrolowanych przez rząd. Zawarto umowę na budowę pilotażowej **elektrowni słonecznej** o planowanej zdolności produkcyjnej powyżej 1 MW. Ponadto, w 2009 r. zawarto umowę na system obsługi klienta składający się z oprogramowania, które ma być zintegrowane lub połączone z istniejącym systemem danych o klientach przedsiębiorstwa zajmującego się dostawą energii elektrycznej oraz powiązany z nim sprzęt, jak również na system kontroli zanieczyszczenia i monitorowania pogody/wiatru – w celu kontrolowania emisji z elektrowni w północnej części Cypru i ustalenia ich wpływu na środowisko.

Najważniejsza umowa inwestycyjna w dziedzinie **telekomunikacji** zmodernizuje i wymieni obecną sieć na nowoczesną, opartą na Internecie strukturę szkieletową i w dużym stopniu ułatwi integrację systemów telekomunikacji na obszarze całej wyspy. W 2008 r. zawarto umowę umożliwiającą udzielanie pomocy technicznej, aby pomóc beneficjentom wywodzącym się z tureckiej wspólnoty cypryjskiej w zarządzaniu tą dziedziną zgodnie ze standardami UE i międzynarodowymi najlepszymi praktykami oraz w realizacji kompleksowego programu szkoleń niezbędnego ze względu na modernizację systemu. Umowa ta została przedłużona, aby zapewnić ciągłość wsparcia dla tej dziedziny pomimo opóźnień w procesie reform.

Umowa obejmująca zarządzanie programem w zakresie **bezpieczeństwa ruchu drogowego** wsparła zawarcie umów na poszczególne części programu. Na początku 2009 r. rozpoczęto udzielanie pomocy technicznej celem stworzenia skutecznej bazy informacji o wypadkach i systemu gromadzenia danych, aby wzmocnić wiedzę o incydentach w ruchu drogowym; przy czym umowę na część projektu dotyczącą dostaw podpisano w końcu roku. Konsultant ds. opracowania planu operacji w ruchu drogowym dla wspólnot lokalnych także rozpoczął swoją działalność w 2009 r. Większość umów zostało podpisanych w końcu 2009 r., a prace rozpoczną się w 2010 r. Dotyczyło to również pomocy technicznej i części projektu dotyczącej dostaw w celu ulepszenia programu inspekcji pojazdów, pomocy w zakresie poprawy procedur wydawania praw jazdy i kampanii edukacyjnej na temat bezpieczeństwa w ruchu drogowym mającej na celu promowanie świadomości w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym i opracowanie planu autostrady, aby odpowiedzieć na obecne i przyszłe potrzeby w dziedzinie mobilności. Projekt mający

na celu wyeliminowanie wypadków ruchu drogowego „czarne punkty” został przeniesiony do UNDP celem podpisania umowy i wykonania.

4.2.2. Cel 2: Promowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego

W uruchomieniu i przeprowadzeniu oceny kilku programów dotacji Komisję wspomagały cztery zespoły pomocy technicznej (Zespół wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, Produkcja zwierzęca, Uprawa roślin, Jednostka zarządzania programem) założone w ramach **Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich**. Zapewniły one szkolenia specjalistyczne oraz pomoc techniczną rolnikom, lekarzom weterynarii, ekspertom ds. rozwoju obszarów wiejskich oraz zainteresowanym stronom na szczeblu centralnym i lokalnym. W ramach programu dotacji na rozwój obszarów wiejskich „Ulepszanie produkcji rolnej” podpisano 142 umowy o całkowitej wartości prawie 5 mln EUR. W ramach programu dotacji „Wspieranie działalności rolniczej” przyznano 47 dotacji o całkowitej wartości 3,3 mln EUR. W ramach dwóch programów dotacji „Rozwój wspólnotowy w inicjatywach wiejskich” podpisano 37 umów o całkowitej wartości prawie 8 mln EUR. Ponadto, podpisano 10 umów na dostawy dla laboratoriów weterynaryjnych i upraw roślin o całkowitej wartości przekraczającej 2 mln EUR.

W odniesieniu do projektu **modernizacji infrastruktury miejskiej i lokalnej** realizowanego we współpracy z UNDP, w 2009 r. ukończono finansowaną ze środków Komisji renowację budynku Bedestan usytuowanego w obrębie murów miejskich Nikozji. Analiza i projekt tej renowacji otrzymały nagrodę Europa Nostra 2009 w kategorii badań. Po podjęciu decyzji przez przywódców dwóch wspólnot na Cyprze, UNDP ukończyło studium wykonalności w zakresie otwarcia siódmego przejścia granicznego łączącego wioski Kato Pyrgos/Asagi Pirgo i Yeşilırmak/Limnitis. UE sfinansowała studium wykonalności i przeznaczyła na prace 2,5 mln EUR.

W ramach drugiego i trzeciego zaproszenia do składania wniosków, które ogłoszono w 2009 r., miejscowym **szkołom** przyznano 44 dotacje o całkowitej wartości prawie 1,6 mln EUR. Projekty obejmowały zapewnienie wyposażenia (sprzęt IT, laboratoria językowe etc.) i powiązanych szkoleń, a w niektórych przypadkach również zagraniczne wizyty studyjne. Udzielono pomocy technicznej w celu wsparcia trwającej reformy szkolnictwa podstawowego i średniego. Podpisano umowy na dostawy, aby zapewnić wyposażenie specjalistyczne do szkół zawodowych.

Celem wspierania działań na rzecz **kształcenia przez całe życie, integracji społecznej i budowy aktywnego rynku pracy**, ogłoszono drugie i trzecie zaproszenie do składania wniosków o całkowitej wartości prawie 1 mln EUR, w ramach których przyznano 21 dotacji dla MŚP, izb i innych organizacji szkoleniowych. Zapewniono pomoc techniczną wspierającą rozwój i promocję szkolnictwa zawodowego i systemów szkoleń, kształcenie przez całe życie i budowę aktywnego rynku pracy, obejmującą wizyty w Niemczech i na Malcie.

Projekt ***„Program pożyczkowy dla mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw”*** o wartości 9 mln EUR nie mógł być kontynuowany ze względu na trudności w osiągnięciu porozumienia z *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (KfW) w szczególnych warunkach panujących w północnej części Cypru. Fundusze zostały przeniesione w szczególności na projekty wspierające rozwój sektora prywatnego.

W odniesieniu do wsparcia dla **MŚP** uruchomiono dwa programy dotacji, w wyniku których zawarto 33 umowy o wartości 4,5 mln EUR. Ponadto w okresie sprawozdawczym podpisano umowę na projekt pomocy technicznej (2,7 mln EUR) mający na celu *ukierunkowanie instytucji i działań w dziedzinie rozwoju gospodarki i ICT*.

4.2.3. Cel 3: Wspieranie pojednania, działania mające na celu budowę zaufania oraz wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego

Pojednanie, działania mające na celu budowę zaufania oraz wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego dążyły głównie do wzmocnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach 3 programów dotacji nazwanych **„Cypryjskie społeczeństwo obywatelskie w akcji"** na 44 projekty przeznaczono kwotę 4,8 mln EUR. Zespół wsparcia społeczeństwa obywatelskiego (zespół wsparcia technicznego) udzielał wskazówek i wsparcia podmiotom składającym wnioski, organizując szkolenia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Kwotę 2 mln EUR przekazano **Komitetowi ds. Osób Zaginionych** (CMP). Biorąc pod uwagę wcześniej przyznaną dotację w wysokości 1,5 mln EUR, można stwierdzić, że UE jest największym donatorem na rzecz tego projektu obejmującego obie społeczności.

Rozminowywanie jest na etapie końcowym – oczekuje się, że cała strefa buforowa zostanie oczyszczona z min do kwietnia 2011 r. W celu zapewnienia współfinansowania do końca projektu podpisano dodatkowy wkład UE w wysokości 2,5 mln EUR, przy czym przydział w podobnej wysokości przekazała również Republika Cypru.

Projekt **„Akademia studiów politycznych"**, realizowany przez Radę Europy, koncentrował się na rozwijaniu wzajemnego zrozumienia pomiędzy młodymi cypryjskimi przywódcami w najważniejszych kwestiach dotyczących przyszłości wyspy w ramach zintegrowanej Europy. Wybrana grupa młodych przywódców z obu części wyspy uczestniczyła w 3 seminariach.

4.2.4. Cel 4: Zbliżenie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii Europejskiej

Na rok akademicki 2009/2010, będący trzecim rokiem wspólnotowego **programu stypendialnego**, przyznano łącznie 203 stypendia (dla 121 absolwentów, 27 studentów studiów wyższych pierwszego stopnia i 55 nauczycieli). Studenci i nauczyciele mogli wybrać program studiów, chociaż pierwszeństwo przyznano tym dziedzinom, w których brakuje wykwalifikowanych specjalistów w tureckiej wspólnocie cypryjskiej (ekonomia, prawo, studia europejskie, wszystkie dziedziny inżynierii, administracja publiczna, finanse publiczne etc.). Krajami, które przyjęły stypendystów były Zjednoczone Królestwo, Niderlandy, Francja, Belgia, Niemcy, Włochy, Hiszpania, Szwecja, Litwa, Estonia, Austria, Portugalia i Grecja.

W ramach dwóch programów dotacji **„Promocja wymian młodzieżowych i innych kontaktów międzyludzkich"** na 15 projektów przeznaczono kwotę 0,8 mln EUR. Celem jest pomoc Turkom cypryjskim w zrozumieniu europejskich wartości,

doświadczeń i tradycji wielokulturowości. Zdolność absorpcyjna dotacji w ramach tego projektu była niższa niż oczekiwano.

Infopoint został założony i rozpoczął działalność w czerwcu 2009 r. udostępniając społeczności Turków cypryjskich informacje o UE, w szczególności o programie pomocy. Organizował również imprezy medialne we współpracy z przedstawicielstwem Komisji Europejskiej na Cyprze.

4.2.5. Cel 5: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia wspólnotowego dorobku prawnego

Jako główne narzędzie służące udzielaniu pomocy w tej dziedzinie wykorzystano Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej Komisji Europejskiej (TAIEX). W 2009 r. w ramach programu TAIEX zorganizowano dla Turków cypryjskich 237 imprez dotyczących pomocy technicznej takich jak szkolenia, warsztaty czy seminaria, angażując ekspertów państw członkowskich UE przy 449 okazjach.

Pomoc dotyczyła głównie opracowania **Programu przyszłego stosowania dorobku prawnego UE (PFAA)**. PFAA zapewnia przejrzyste ramy dla planowania i udzielania pomocy technicznej oraz szkolenia, aby pomóc Turkom cypryjskim przygotować się do zniesienia zawieszenia stosowania dorobku prawnego po ponownym zjednoczeniu. Pomocy udzielono w 13 dziedzinach PFAA takich jak rolnictwo, przeciwdziałanie praniu pieniędzy, środowisko, statystyka oraz zdrowie i ochrona konsumenta[3]. Poczyniono intensywne starania, aby dostosować TAIEX do specyficznego kontekstu i potrzeb tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Celem było rozwinięcie pomocy bardziej ustrukturyzowanej średnioterminowej i opartej na projekcie, która stanowiłaby bardziej stabilną podstawę do osiągnięcia założeń programowych. Do końca roku, po konsultacjach ze wszystkimi państwami członkowskimi UE, TAIEX wybrał około 70 ekspertów państw członkowskich UE w celu pomocy Turkom cypryjskim we wdrożeniu projektów średnioterminowych.

TAIEX zapewnił również szkolenia w zakresie przygotowania tekstów prawnych zgodnych z dorobkiem UE tak, aby mogły być stosowane natychmiast po wejściu w życie wszechstronnego rozwiązania problemu Cypru. Podobnie, w odniesieniu do przyszłego zarządzania funduszami UE, przeprowadzono szkolenie w dziedzinie **zarządzania wydatkami publicznymi**.

Zapewniono wsparcie dla rozwoju **handlu pomiędzy obydwiema częściami wyspy**. TAIEX nieustająco mobilizował ekspertów państw członkowskich UE do przeprowadzania inspekcji weterynaryjnych i fitosanitarnych ziemniaków i ryb.

W celu zapewnienia finansowania wystarczającego do kontynuowania pomocy TAIEX w roku 2010, oraz mając na uwadze wzmożoną potrzebę pomocy w przypadku osiągnięcia porozumienia, przeniesiono dodatkową kwotę 5,5 mln EUR na instrument TAIEX. Powiększyło to całkowity budżet na taką pomoc techniczną

[3] Pełna lista 13 dziedzin aktywności PFAA: swobodny przepływ kapitału, zamówienia publiczne, prawo spółek, polityka konkurencji, kontrola finansowa, usługi finansowe, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich, bezpieczeństwo żywności, polityka weterynaryjna i fitosanitarna, transport, statystyka, polityka społeczna i zatrudnienie, ochrona środowiska, ochrona konsumentów i zdrowia.

od 2007 r. do 14,5 mln EUR, z których 8,3 mln EUR zostało przeznaczonych na działania szczególne do końca 2009 r.

4.2.6. Pomoc techniczna nieprzydzielona oraz rezerwa programowa

Rezerwa programowa została wykorzystana w celu dalszego wsparcia Komitetu ds. Osób Zaginionych (2 mln EUR) i rozminowywania (1,5 mln EUR)[4]. Rezerwę na pomoc techniczną nieprzydzieloną (1,2 mln EUR) wykorzystano do pokrycia działalności TAIEX.

4.2.7. Pomoc finansowa na pokrycie wydatków administracyjnych na mocy art. 4 ust. 3 rozporządzenia o pomocy

Na wdrożenie programu przeznaczono łącznie 18,65 mln EUR (tj. 7,2 % całkowitego przydziału finansowego) w celu pokrycia kosztów personelu zaangażowanego (do 9,65 mln EUR) i szerszych działań pomocy technicznej (9 mln EUR). Wraz z Bankiem Światowym uzgodniono fundusz powierniczy w wysokości 1 mln EUR w celu przeprowadzenia badań w ramach „Programu analizy gospodarczej w zakresie wzrostu i zrównoważonego rozwoju".

Od 2010 r. koszty personelu będą pokrywane z pozycji ogólnego budżetu administracyjnego DG ds. Rozszerzenia.

4.3. Wykonanie finansowe (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Zawieranie umów

W okresie sprawozdawczym zawarto umowy na kwotę 181 mln EUR w ramach części operacyjnej programu pomocy.

Do czasu upłynięcia terminu podpisywania umów w grudniu 2009 r. zawarto umowy na kwotę **247,6 EUR**, **tj. 99,38 %** (z całkowitej kwoty 249,15 mln EUR z części operacyjnej programu pomocy). Na dużą część tych funduszy umowy podpisano w ostatnim kwartale roku.

W odniesieniu do części programu dotyczącej pracowników i misji (tj. 9,85 mln EUR), 2,8 mln EUR pozostało niewykorzystanych ze względu na decyzję o wykorzystaniu środków na wydatki administracyjne zamiast środków operacyjnych, jak wcześniej przewidywano.

4.3.2. Płatności

W okresie sprawozdawczym Komisja Europejska wydała w sumie 42 mln EUR. Była to kwota znacznie niższa niż przewidziana w planie pierwotnym budżetu na 2009 r., w związku z czym wynikła potrzeba przeniesienia 42 mln EUR środków finansowych na inne pozycje budżetowe. Niski poziom płatności był spowodowany przede wszystkim późniejszym niż planowano podpisaniem wielu umów, co z kolei prowadziło do opóźnienia działań z 2009 r. na 2010 r.

Z kwoty 259 mln EUR do końca 2009 r. wypłacono łącznie 75,8 mln EUR (30%).

[4] Zatwierdzone decyzją Komisji nr 2928 (2009) z dnia 22 kwietnia 2009 r.

4.4. Monitorowanie

Tymczasowy Komitet ds. Przeglądu (IRM) służy jako forum do szczegółowych dyskusji z beneficjentami na temat realizacji programu. W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno posiedzenie IRM (w czerwcu 2009 r.).

4.5. Kontrole i inspekcje

W 2008 r. dział kontroli wewnętrznej w DG ds. Rozszerzenia przeprowadził kontrolę wewnętrzną. Najważniejsze zalecenia dotyczące zagwarantowania racjonalnego zarządzania finansami w specyficznej sytuacji prawnej panującej w północnej części Cypru zostały wdrożone (za wyjątkiem jednego zalecenia, tj. zatrudnienia dodatkowych urzędników – ze względu na brak wystarczającej liczby miejsc pracy).

4.6. Ocena

W czerwcu 2009 r. zespół ekspertów zewnętrznych przeprowadził ocenę *ad hoc*. W sprawozdaniu z oceny zalecono kontynuację udzielania pomocy tureckiej wspólnocie cypryjskiej i wyciągnięto wnioski, które mają zostać wzięte pod uwagę przy planowaniu przyszłej pomocy takiej jak kontynuacja programu dotacji dla MŚP i działania mające na celu budowę pojednania.

4.7. Informacja, promocja i obecność w mediach

W okresie sprawozdawczym opublikowano **33** komunikaty prasowe dotyczące zagadnień związanych z programem. Zorganizowano 85 imprez publicznych. Zespół programowy i przedstawicielstwo Komisji współpracują, aby popularyzować program. Przeprowadzono kampanie informacyjne z wykorzystaniem środków masowego przekazu, głównie na temat programów dotacji. Do popularyzacji programu przyczyniła się także współpraca z przedstawicielstwem Komisji na Cyprze przy rozpowszechnianiu komunikatów prasowych, wywiadach i innych działaniach.

Popularyzację programu pomocy wśród tureckiej wspólnoty cypryjskiej wspierał projekt InfoPoint.

Zorganizowano dwa główne wydarzenia medialne: 1) otwarcie budynku *Bedestan* w Nikozji, w którym wziął udział szeroki krąg uczestników z obu wspólnot na Cyprze i 2) ceremonię z okazji przeznaczenia przez UE kolejnej kwoty 2 mln EUR na rzecz Komitetu ds. Osób Zaginionych; w ceremonii udział wzięli przywódcy obu wspólnot na Cyprze.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbyły się spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej, w szczególności podczas wizyty wyższych rangą urzędników Komisji na wyspie. Przeprowadzono również spotkania na szczeblu roboczym z przedstawicielami stosownych ministerstw, w szczególności w obszarach środowiska, energetyki i telekomunikacji, w celu uwzględnienia kwestii planowania w skali całej wyspy.

Jeśli chodzi o weryfikację praw własności, w 2010 r. Komisja polegała na swojej stałej współpracy ze stosownymi służbami rządu Republiki Cypryjskiej.

5. WNIOSKI

Działania podjęte w okresie sprawozdawczym obejmowały w szczególności następujące zagadnienia:

(1) zawieranie umów: w okresie sprawozdawczym zawarto umowy na ponad 60 % części operacyjnej programu;

(2) realizacja: monitorowanie wykorzystania funduszy UE przez kontrahentów i beneficjentów dotacji.

Niektóre problemy wspomniane w poprzednich sprawozdaniach pojawiają się nadal. W okresie sprawozdawczym na realizację programu pomocy wpływały następujące zagadnienia:

(1) Współpraca pomiędzy wspólnotami Turków i Greków cypryjskich: od niej zależy powodzenie programu.

(2) Niska zdolność absorpcyjna wspólnoty otrzymującej pomoc: turecka wspólnota cypryjska jest mała, więc duże wyzwanie stanowi otrzymanie tak dużych środków na projekty, na które zawarto umowy w tak krótkim czasie. Pomimo to w 2009 r. odnotowano znaczną poprawę sytuacji w tym zakresie.

(3) Kwestia realizacji: czas potrzebny na przygotowanie, zawarcie umów i wdrożenie projektów miał do pewnego stopnia wpływ na wiarygodność w zakresie udzielania wsparcia finansowego UE. W związku z intensywnym zawieraniem umów w 2009 r. powyższy problem zostanie w znacznej części rozwiązany przez zaawansowany poziom realizacji planowany na 2010 r.

(4) Kwestia własności: prawa prywatnych właścicieli były ściśle przestrzegane. Powyższe miało wpływ w szczególności na realizację projektów w dziedzinie gospodarowania odpadami, w której trzy umowy o usługę budowlaną podpisano z klauzulą zawieszającą, aby zapewnić wystarczający czas na uregulowanie wszystkich spraw własnościowych.

(5) Kwestia trwałości: w kluczowych dziedzinach (telekomunikacja, energia) istnieje potrzeba przekonania tureckiej wspólnoty cypryjskiej o istotnym znaczeniu reformy. Opóźnia to wdrożenie i stanowi ryzyko dla trwałości inwestycji.